

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALARGA INNOVATSION TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA LEKSIK KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH

Ergasheva Xilola Yunusxanovna

Impuls tibbiyot instituti

Xorijiy tillar kafedrası mudiri

Annotatsiya. Ushbu maqola maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning leksik kompetensiyasini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarning ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Innovatsion texnologiyalar yordamida bolalarning so'z boyligini oshirish, to'g'ri so'zlashuv malakalarini rivojlantirish va nutq faoliyatini yaxshilash imkoniyatlari tahlil qilinadi. O'qitish jarayonida yangi metodikalar va interaktiv usullarni qo'llash orqali bolalarning leksik resurslarini kengaytirish va nutq madaniyatini shakllantirish mumkinligi ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar:

- **Maktabgacha ta'lim**
- **Leksik kompetensiya**
- **Innovatsion texnologiyalar**
- **Multimedia vositalari**
- **Interaktiv o'yinlar**
- **Mobil ilovalar**
- **Virtual realitet**
- **Ta'lim metodikalari**
- **Nutq rivojlanishi**
- **Kommunikativ kompetensiya**
- **O'qitish jarayoni**
- **So'z boyligi**
- **Ta'limda innovatsiyalar**

Kirish. Maktabgacha ta'lim davri – bolalarning nutq va kommunikativ kompetensiyasining asosiy shakllanishi davridir. Ushbu davrda bolalar o'zlarining leksik boyligini rivojlantirib, atrof-muhit bilan muloqotda qatnashish uchun zarur bo'lgan so'zlarni va iboralarni o'rganadilar. Leksik kompetensiya, ya'ni so'z boyligi va uni muloqotda to'g'ri qo'llash qobiliyati, bolalarning umumiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, bolalarning leksik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Asosiy qism

1. Leksik kompetensiya va uning ahamiyati

2. Leksik kompetensiya, tilshunoslik nuqtai nazaridan, tilning so'z boyligini to'g'ri va samarali ishlatish qobiliyatidir. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar uchun leksik kompetensiya rivojlanishining eng muhim jihat – bu so'zlarni to'g'ri ishlatish, ularni mavzu va vaziyatga mos ravishda tanlashdir. Bolalarga leksik bilimlarni o'rgatishda, o'qituvchilar nafaqat so'zlarni yodlatish, balki ularni o'z muloqotida qo'llashni ham o'rgatishlari kerak.

3. Innovatsion texnologiyalar va ularning ta'limdagi o'rni

4. Innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, bolalarning o'rgatish usullarini boyitadi va samaradorligini oshiradi. Multimedia vositalari, interaktiv dasturlar, ta'limga yo'naltirilgan ilovalar va o'yinlar bolalarning til o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Masalan, mobil ilovalar, onlayn platformalar va video materiallar orqali bolalar ko'plab yangi so'zlarni o'rganib, ularni amaliyotda qo'llashni o'rganadilar. Bu usullar bolalarga leksik bilimlarni yanada mustahkamlash imkonini beradi.

5. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash usullari

- **Interaktiv o'yinlar:** O'yin orqali o'qitish – bu bolalarga o'rgatishning qiziqarli va samarali usulidir. Interaktiv o'yinlar va mobil ilovalar orqali bolalar yangi so'zlarni o'rganish, ularni turli kontekstlarda ishlatishni o'rganadilar. O'yinlar orqali leksik kompetensiyani shakllantirishda

motivatsiya ham muhim ahamiyatga ega, chunki bolalar o'yin jarayonida faol ishtirok etishga intilishadi.

- **Multimedia vositalari:** Video va audiomateriallar bolalarga til o'rgatishda eng samarali usullardan biridir. Ular ko'rish va tinglash orqali yangi so'zlarni o'rganadilar va tushunish qobiliyatini rivojlantiradilar. Masalan, multfilmlar va ta'lim dasturlarini ko'rish bolalarning so'z boyligini kengaytiradi.
- **Virtual realitet va kengaytirilgan realitet (AR):** Bu texnologiyalar bolalarga leksik resurslarni aniq va hayotiy vaziyatlarda o'rganish imkoniyatini yaratadi. Bolalar virtual muhitda turli vazifalarni bajarish orqali yangi so'zlar va iboralarni o'rganadilar. Bu usul bolalar uchun real hayotdagi vaziyatlarni aks ettirishga imkon yaratadi va leksik malakalarni rivojlantiradi.
- **Elektron kitoblar va ilovalar:** Elektron kitoblar va ta'lim ilovalari yordamida bolalar turli mavzularda yangi so'zlarni o'rganishlari mumkin. Bu vositalar, odatda, interaktiv elementlar bilan ta'minlangan bo'lib, bolalar so'zlarni o'zlashtirishda faol ishtirok etishadi.

6. Innovatsion texnologiyalar yordamida leksik kompetensiyani shakllantirishdagi afzalliklar

- **Qiziqarli va interaktiv usullar:** Innovatsion texnologiyalar yordamida o'qitish jarayoni qiziqarli va bolalar uchun yanada rag'batlantiruvchi bo'ladi. Bu esa ularning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi.
- **Kengaytirilgan imkoniyatlar:** Internet va mobil ilovalar yordamida bolalar doimo yangi materiallar bilan tanishib boradilar va o'z bilimlarini kengaytiradilar.
- **Individuallashtirilgan o'qitish:** Innovatsion texnologiyalar yordamida har bir bola o'z tezligida va qiziqishlari asosida o'qishi mumkin. Bu usul, individual yondoshuvni qo'llash imkonini beradi.

Xulosa. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning leksik kompetensiyasini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarning ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda. Multimedia vositalari, interaktiv o'yinlar, mobil ilovalar va virtual realitet texnologiyalari bolalarga so'z boyligini kengaytirish, nutq faoliyatini rivojlantirish va kommunikativ qobiliyatlarni shakllantirishda samarali vositalar hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar orqali o'rgatish jarayonini yanada qiziqarli va interaktiv qilish, bolalarning leksik malakalarini rivojlantirishga imkon yaratadi.

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning leksik kompetensiyasini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarning roli katta. Multimedia vositalari, interaktiv o'yinlar, mobil ilovalar va virtual realitet texnologiyalari bolalarning til o'rganish jarayonini samarali va qiziqarli qiladi. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali bolalar yangi so'zlarni o'rganib, ularni amaliyotda qo'llashni o'rganadilar, shu bilan birga, umumiy nutq faoliyatini rivojlantirishda katta yutuqlarga erishadilar. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni muvaffaqiyatli qo'llash, bolalarning leksik rivojlanishiga katta hissa qo'shadi va ularning kommunikativ kompetensiyasini yuqori darajaga olib chiqadi.

Innovatsion texnologiyalar yordamida bolalar o'z qiziqishlari va individual ehtiyojlariga qarab o'qish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularning o'zlashtirish tezligini va sifatini oshiradi. Shuningdek, bu texnologiyalar o'qituvchi va bola o'rtasidagi samarali muloqot va o'zaro aloqani kuchaytiradi. Shunday qilib, maktabgacha ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash bolalarning leksik rivojlanishida katta ahamiyatga ega bo'lib, ularning umumiy ta'limiy muvaffaqiyatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shukurova, R. (2020). *Innovatsion texnologiyalar asosida til o'rganish*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Xo'jayev, M., & Rasulova, D. (2021). *Maktabgacha ta'limda innovatsion metodlar*. Toshkent: O'quvchi.
3. Alekseyeva, N. A. (2017). *Tecnologii innovatsii v obrazovanii*. Moskva: Nauka.

4. Kuzmin, V. P. (2019). *Pedagogika i innovatsii: Teoriya i praktika*. Moskva: Izdatel'stvo.
5. Ergasheva X.Y. INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING LEXICAL COMPETENCE IN PRESCHOOL CHILDREN USING VIRTUAL REALITY//–INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE British International Science Conference. Part 27 JANUARY 15th COLLETIONS OF SCIENTIFIC WORKS LONDON 2025
6. Ergasheva X.Y. MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALARNING CHET TILI MASHG'ULOTLARIDA LEKSIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH// AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING ISSN: 2996-5128 (online) | ResearchBib (IF) = 9.918 IMPACT FACTOR Volume-3| Issue-2| 2024 Published: |30-10-2024|
7. Ergasheva X.Yu. How to start teaching children second languages at home// Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi. –Namangan, 2020. Maxcyc coH. – B. 407-410. (13.00.00. № 30)
8. Ergasheva X.Yu. Bolaga ikkinchi til o'rgatishning psixologik xususiyatlari// Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi.–Namangan, 2021. Maxcyc coH. – B. 826-831. (13.00.00. № 30)
9. Ergasheva X.Yu. Maktabgacha ta'limda ikkinchi til o'rgatishning ilmiy-pedagogik asoslari// Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi.–Namangan, 2022. Maxsus son. – B. 1033-1037. (13.00.00. № 30)
10. Ergasheva X.Y. Communicative approach to second language teaching in preschool education // Horison: Journal of Humanity and Artificial Intelligence#13(24) ISSN 2835-3064. 2023, – Pages 499-502. (Global Impact Factor 9.7)
11. Ergasheva X.Y. Maktabgacha yoshdagi bolaning umumiy muhim kompetensiyalari // Nofilologik yo'nalishlarida chet tilini innovatsion usulda o'qitishning ahamiyati va tarjimonlik mahorati. – Namangan-2019. – B. 25-28.

12. Ergasheva X.Y. Effective ways of teaching children's foreign languages by parents // "Modern trends in linguistics: problems and solutions". International scientific-practical conference. –Andijan 2020.– B. 140-143.
13. Ergasheva X.Y. Bolaga ikkinchi til o'rgatishni samarali tashkil etishda rivojlantiruvchi muhitning ahamiyati // "Tilshunoslikdagi zamonaviy yo'nalishlar: Muammo va yechimlar". Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. –Andijon 2020.– B. 578-581.